

Lausuntomme Ulkomaalaislain eräisiin muutosehdotuksiin

Valitusaikojen palauttaminen 30 päivään

Julkiset Oikeusavustajat ry puoltaa valitusaikojen palauttamista turvapaikka-asioissa 30 päivään eli siten, että valitusajat ovat jatkossa samat kuin muissakin hallinto-oikeudellisissa asioissa.

Lyhyet valitusajat ovat kuormittaneet avustajia ja vastaanottokeskusten työntekijöitä ja olleet joissakin tilanteissa jopa oikeusturvariski hakijoille. Lyhyet valitusajat ovat myös lisänneet valitusten täydennystarpeita, mikä on osaltaan turhaan lisännyt hallintotuomioistuinten kansliahenkilökunnan työmäärää.

Turvapaikkapuhutteluissa avustaminen

Katsomme, että oikeusturvanäkökohdat ja etupainotteisuus huomioiden on tarpeen lisätä avustajan läsnäoloa turvapaikkapuhutteluissa. Tämä lisää hakijoiden oikeusturvaa ja vähentää myös valituksia hallinto-oikeuksiin. Asiantunteva avustaja pystyy valvomaan osaltaan sitäkin, että puhutteluissa keskitytään turvapaikka-asian kannalta relevantteihin kysymyksiin eikä käytetä aikaa epäolennaisiin seikkoihin. Avustajien keskeinen panos turvapaikkapuhutteluissa on selventää tarkentavilla kysymyksillään puhuttelussa puutteellisesti esiintuotuja seikkoja.

Keskeistä hakijoiden oikeusturvan toteutumisen kannalta on se, että julkinen oikeusavustaja tapaa hakijan ennen puhuttelua pystyäkseen hahmottamaan hakemuksen relevantit tosiseikat, hakijan terveydentilaa ja muuta tilannetta sekä kartoittamaan myös sen, onko hakijalla tarvetta saada avustaja paikalle puhutteluun. Ennen puhuttelua annettava oikeudellinen neuvonta on tärkein vaihe ja sitä antavat asiantuntevat julkiset oikeusavustajat.

Kaikissa turvapaikkapuhutteluissa ei mielestämme ole jatkossakaan avustajan läsnäolo tarpeen, vaan todellisen tarpeen mukaan. Läsnäoloa tulee kuitenkin mielestämme laajentaa nykyisestä.

Esitämme tarveharkintaa esimerkiksi siten, että hakijalla on oikeus saada avustaja puhutteluun, ellei avustajan läsnäolo ole selvästi tarpeetonta.

Esimerkkinä siitä, milloin avustajan tarvetta ei puhuttelussa yleensä ole, ovat seuraavan tyyppiset tilanteet:

- ns selvät "Dublin -käännyttävät" eli tilanteet, joissa hakija on jo hakenut aiemmin turvapaikkaa toisesta EU-maasta, jolloin hän tulee Vastuunmääritysasetuksen mukaan pääsääntöisesti käännyttäväksi siihen EU -maahan, josta hän on jo aiemmin hakenut turvapaikkaa eikä Suomi tutki hakemusta. Ellei asiassa ole vastuunmääritysasetuksen mukaisia poikkeusperusteita sille, että juttu siitä huolimatta tutkitaan Suomessa (lähisukulaiset Suomessa, ihmiskaupan uhriksi joutuminen lähtöEU -maassa tai muita direktiivin mukaisia poikkeustilanteita) ei avustajan tarvetta kuulemisessa olisi. Eli mielestämme "perusdublin-kuulemisissa" avustajan läsnäolo ei ole tarpeen, ellei vastasyitä ilmene.
- Muutoin hyvin selkeät tilanteet, joissa hakija osaa kertoa avustajalleen tapaamisessa ennen puhuttelua olennaisista turvapaikkaperusteistaan hyvin eikä hänellä ole erityistä haavoittuvuutta eikä muita ongelmia esim. puheentuottamisen osalta. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi sotatilassa olevan maan kansalaiset (tällä hetkellä Syyria ja Jemen), jotka saavat vähintään toissijaista suojelua kotimaansa sotatilan perusteella. Mikäli hakijalla ei ole perhettä eikä asiassa ole siten merkitystä tulevan perheen yhdistämisen kannalta kansainvälisen suojelun eri tasojen suhteen, voi avustaja tapaamisen jälkeen harkita, ettei avustajan läsnäolo puhuttelussa ole tarpeen, mikäli asiassa ei ole muita avustajan tarvetta puoltavia seikkoja. Tällaisia puoltavia seikkoja voivat olla esimerkiksi alaikäisyys, heikko psyykkinen tai muu terveydentila, huono puheentuottamiskyky, erityiset pelkotilat, luku- ja kirjoitustaidottomuus, hakijan turvapaikkahakemuksen monimutkaisuus tai vaikeaselkoisuus tahi muut avustajan läsnäoloa perustellusti puoltavat seikat.

Julkiset oikeusavustajat ry puoltaa oikeusavustajan nykyistä laajempaa läsnäoloa turvapaikkapuhutteluissa, mutta esittää, että *tarveharkinta tehdään etupainotteisesti ja puolueettomasti julkisessa oikeusavussa*. Jos avustajan tarpeellisuus puhuttelussa arvioidaan jälkikäteen, kuten nykyisin, vasta lopuksi yksityisten avustajien osalta laskutusvaiheessa – se ei ole oikeudenmukaista eikä kohtuullista, ja on myös avustajille jopa ennalta-arvaamatonta ratkaisutoimintaa laskujen maksatuksessa.

Olennaista em. tarveharkintaan liittyen ja muutoinkin hakijoiden oikeusturvan laadun takaamisessa on se, että kaikilla turvapaikanhakijoilla on oikeus ja mahdollisuus tavata oikeusavustajansa hyvissä ajoin ennen turvapaikkapuhuttelua.

Riittävät resurssit turvattava osana lakimuutosta

Osana tulevaa lakiuudistusta on keskeistä, että oikeusaputoimistoille tulee turvata riittävät ja osaavat resurssit. Julkiset Oikeusavustajat ry edellyttää tätä osana lakimuutosta, koska puhuttelut sekä niihin käytettävä työmäärä tulee lisääntymään oikeusaputoimistoissa, kun oikeusavustajien läsnäolo turvapaikkapuhutteluissa lisääntyy. Oikeusaputoimistoissa on, ja tulee olla jatkossakin tarpeen mukaan riittävästi turvapaikka-asioihin erikoistuneita julkisia oikeusavustajia, jotka ovat ammattitaitoisia avustamaan turvapaikanhakijoita oikeudellisesti vaativissakin tilanteissa. Turvapaikka-asioihin erikoistuneet julkiset oikeusavustajat osaavat arvioida avustajan tarpeen turvapaikkapuhuttelussa. Turvapaikka-asioita hoitavat julkiset oikeusavustajat saavat erikoistumiskoulutusta oikeusministeriön kautta.

Turvapaikka-asioita hoitaville julkisille oikeusavustajille tulee varata riittävät resurssit keskittyä turvapaikka-asioden hoitamiseen ja siksi oikeusaputoimistoihin tulee panostaa riittävästi. Oikeusaputoimiston kautta hoidettuna turvapaikka-asioihin liittyvä juridiikka hoidetaan oikeudenmukaisesti ja taloudellisesti tehokkaasti.

Palkkioperusteet

Julkiset oikeusavustajat ry toteaa, että asiakasmainen palkkio on tehnyt palkkioiden käsittelystä oikeusaputoimistoissa ja tuomioistuimissa selkeämpää, nopeampaa ja vähemmän resursseja vaativaa.

Asiakasmainen palkkio ei kuitenkaan välttämättä vastaa asiassa tehtyä työmäärää ja tuntiperusteista palkkiota sovellettaessa tehty työmäärä voidaan ottaa paremmin huomioon. Tämä maksusasioden tuntiperusteinen käsittely lisääi kuitenkin merkittävästi työtä oikeusaputoimistoissa ja tuomioistuimissa laskujen osalta.

Mikäli tuntiperusteiseen laskutukseen siirrytään, tulee oikeusaputoimistoissa olla laskujen käsittelyä varten riittävä määrä resursseja ja henkilökuntaa. Turvapaikan hakijoiden mahdollisesti lisääntyessä, tulee tarpeen mukaan olla myös valmius lisätä henkilökuntaa maksatusten käsittelyyn.

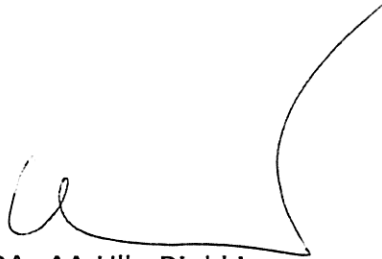
Kunnioitavasti

Julkiset oikeusavustajat ry



JOA Heikki Kotajärvi

Julkiset oikeusavustajat ry:n puheenjohtaja



JOA, AA Ulla Rieki

Kv-suojeluun erikoistunut
asianajaja